

(S)tres

Dragi čitatelji,

svojedobno sam, radeći na monografiji u prigodi obilježavanja 150. obljetnice početka rada Male realke u Zagrebu iz koje je izrasla današnja zagrebačka Prva gimnazija, razgovarao s profesorom Kargačinom, nekada učenikom te gimnazije, a potom i njezinim dugogodišnjim profesorom. Negdje 30-ih godina prošlog stoljeća on se upisivao u prvi razred gimnazije i pritom polagao prijamni ispit. Bilo mu je tada nepunih jedanaest godina (gimnazija je trajala osam godina), a ispit se sastojao od provjere pismenosti (diktat) te vještine jednostavnih računanja. Je li mu taj ispit bio stresan? Nasmiješio se i odgovorio: "Ma ni govora! Pa bili su to sasvim jednostavni zadaci!" Profesor je nakon četvrtog razreda polagao malu i onda nakon osmog i veliku maturu. Je li polagao i prijamni ispit pri upisu na fakultet? E, to ne bih znao.

I u godinama iza Drugog svjetskog rata, nakon 4. razreda niže gimnazije učenici su polagali **malu maturu** ili **niži tečajni ispit**. Taj ispit nisu polagali oni učenici koji su 4. razred završili s odličnim uspjehom i koji su bili odličnog vladanja. Polaganje je bilo uređeno posebnim pravilnikom iz 1946. godine. Ispit se polagao pred Ispitnim odborom u kojem nije smjelo biti manje od tri člana, a sadržavao je gradivo *hrvatskog ili srpskog jezika (u manjinskim školama i odjeljenjima i nastavnog jezika), narodne povijesti, zemljopisa FNRJ-a, ruskog jezika i matematike*. Poslije je u ispit uključena i fizika.

Evo kako Pravilnik određuje ispit iz matematike:

Iz matematike učenik treba da pokaže, da spretno i s lakoćom vlada osnovnim računskim radnjama, da zna da primjenjuje i rješava jednadžbe prvog stepena s jednom i s dvije nepoznanice, da zna svestrano služiti se Pitagorinim poučkom i da s razumijevanjem primjenjuje osnovne geometrijske teoreme i

formule za izračunavanje površine i obujma i da zna rješavati konstruktivne zadatke iz geometrije.

Učeniku će se zadati tri pitanja.

Pitanja moraju biti ispisana na listićima, kojih mora biti 10 više nego što ima učenika. Svaki učenik uzima jedan listić. Ako učenik izjavi da na izvučeno pitanje ne može odgovarati, dopustit će mu se da izvuče drugi listić. To se bilježi u zapisnik i utječe na davanje ocjene iz tog predmeta. Vraćeni listić stavlja se među neizvučene listiće.

Ispitivanje svakog učenika iz pojedinog predmeta traje oko 10 minuta, a može trajati u pojedinim slučajevima najviše do 15 minuta.

Premda je mala matura ukinuta još davne 1953. godine, i dan-danas osnovnoškolci idu na "mali maturac", a Zagorci se "rađaju s malom maturom".

U vrijeme "Šušarove reforme obrazovanja" nekoliko se godina polagao klasifikacijski ispit za upis u srednje škole. Sjećam se dobro toga jer sam (kao profesor) i sâm u tome sudjelovao. Je li bilo stresno? Ne bih rekao. Izbor ispitnih zadataka bio je prepušten pojedinoj školi. Ovih sam dana malo pogledao nekoliko tih ispita i moram reći ostao malo zatečen. Zbog čega? Pa do odgovora možete doći i sami ako pogledate zadatak ispita koji je proveden na MIOC-u u Zagrebu 1987. godine.

I sada, čemu ova priča? U Hrvatskoj se javnosti u posljednje vrijeme potegnulo pitanje povratka male mature ili barem klasifikacijskih ispita pri upisu u srednju školu. Jedan od razloga je svakako i nepodnošljiva situacija pri upisima u naše elitne srednje škole. Ne samo što se pritom javljaju praktički nepremostive teškoće, jer odabir je jednostavno po postojećim pravilima neprovediv, već je i bolno nepravedan. Sjećam se kako je prije više godina jedan moj znanac upisivao kćer u jednu elitnu prirodoslovno-matematičku gimnaziju. Imala je u svjedodžbama VII. i VIII. razreda sve, ali baš sve odlične ocjene. No takvih kandidata bilo je previše pa su zatražili svjedodžbu i VI. razreda. Tu je nastao problem. Djevojčica je u VI. razredu imala jednu četvorku iz *tehničkog* i nije bila primljena.

Pa kad nam je već argument psihičko zdravlje naše djece, brine li se itko o psihičkom zdravlju one dje-

ce poput djevojčice iz gornje priče? Je li uistinu rješenje u tome što se "svi osmaši koji žele u gimnaziju na kraju i upišu, možda ne u onu koju su željeli, ali neku drugu sigurno", kako kaže ravnatelj NCWO-a, a tako se govorilo i za vrijeme nesretne spomenute reforme. Intelektualni elitizam tada nije bio u modi. Naprotiv. A je li danas?

Početkom travnja ministar je donio odluku o kriterijima za upis učenika u srednju školu za šk. god. 2012./13. Odluka ne donosi bitnih novosti pa će se (navodim jednog našeg kolegu) "i ove godine učenici upisivati u srednje škole temeljem onoga što imaju na papiru, a ne temeljem onoga što imaju u glavi".

Srdačno vaš

Pravin Dahić

Zadaci s klasifikacijskih ispita za upis u Matematičko-informatički obrazovni centar Zagreb, proveden školske godine 1987/88.

- Riješiti jednačbu: $\sqrt{\frac{222^2 - 78^2}{3}}x - \sqrt{\frac{115^2 - 110^2}{5}} = 315$.
- U nekoj se školi uče dva strana jezika, engleski i njemački. Koliko u školi ima učenika ako ih 100 uči samo engleski, 80 samo njemački, a 120 oba jezika?
- Tri vrste kave, čije su cijene 9900d, 10 200d i 10 800d, miješaju se u jednakim količinama. Koliko će koštati kilogram mješavine?
- Odnos osnovnog brida i visine kvadratne uspravne piramide je 3 : 2, a površina pobočja je 1500 cm². Koliki je volumen?
- Izračunati vrijednost izraza $\left(1 + \frac{b^2 + c^2 - a^2}{2bc}\right) : \frac{a + b + c}{4bc}$, ako je $a = 1$, $b = 0.875$, $c = \frac{1}{8}$.
- Opseg pravokutnika je 36 cm. Ako jednu stranicu produljimo za 1 cm, a drugu za 2 cm, površina se poveća za 30 cm². Kolika je površina prvog pravokutnika?
- Duljine dijagonala romba iznose 8 cm i 6 cm. Kolika je duljina visine romba?
- Za koji realan broj x vrijedi: $f \circ g(x) = -3$, ako je $f(x) = 0.5x - 2$ i $g(x) = -x + 3$?
- Odrediti vrijednost parametra a tako da sustav $\begin{cases} ax + y = 2 \\ x + 3y = 4 \end{cases}$ bude nemoguć.
- Ishodištem koordinatnog sustava treba postaviti pravac koji sa osi apscise (OX) i pravcem $4x + 5y - 20 = 0$ određuje trokut površine 15. Kako glasi jednačba tog pravca?